

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM AÇISINDAN KIZILIRMAK DELTASI KUŞ CENNETİNİN YEREL PAYDAŞLAR TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA¹

Mehmet VATANSEVER*

Sakarya Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, mvanansever55@hotmail.com

Prof. Dr. Orhan BATMAN

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, obatman@sakarya.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Aysu ALTAŞ

Aksaray Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, aysuhatipoglu@gmail.com

ÖZ

Turizm son zamanlarda hızla yükselişe geçen bir endüstridir. Bu nedenle turizmin yılın her gününe yayılması amacı ile kitle turizminden farklı turizm türlerine yönelim başlamıştır. Bu sayede gelişen alternatif turizm türlerine olan ilgi artmış ve bu turizm türleri sürdürülebilirlik çerçevesinde değerlendirilmeye başlanmıştır. Alternatif turizm türleri ile birlikte insanların keşfedilmemiş doğal ortamlara olan ilgisinin artması ve bu bölgelerin destinasyon olarak kullanımı, bölgelerin korunarak turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi konusunu gündeme getirmiştir. Bu bölgelerde gerçekleştirilen turizm faaliyetleri eko-turizm kapsamında yapıldığı takdirde, bölgelerin sahip olduğu zenginliklerin, doğal çeşitliliğin korunması ve yerel halkın sosyo-ekonomik açıdan gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bu çalışma ile Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti'nin bütün zenginlikleri ve geliştirilebilecek turizm türleri incelenmekle birlikte, bölgenin sorunlarına yönelik ilgili paydaşların görüş ve önerilerine yer verilmektedir. Konu ile ilgili belirlenmiş paydaşlar ile yarı biçimlendirilmiş mülakat yapılarak bölgenin turizm arzı ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik görüşleri alınmıştır. Araştırmanın sonucunda bölgede mevcut turistik ve sosyal tesislerin yetersiz olduğu, bölgedeki alt ve üst yapıların geliştirilmesi gerektiği, tanıtım faaliyetlerine daha çok önem verilmesi gerektiği sonuçlarına

¹ Bu çalışma "Sürdürülebilir Turizm Açısından Kızılırmak Deltası Kuş Cennetinin Yerel Paydaşlar Tarafından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

*Sorumlu Yazar (Corresponding Author):

Geliş (Received) : 22.12.2017

Kabul (Accepted) : 28.12.2017

Yayın (Published) : 31.12.2017

ulaşmıştır. Ayrıca Kızılırmak Deltası'nın sahip olduğu güzelliklerin el değmeden korunması ve UNESCO kalıcı miras listesine girmesiyle sürdürülebilirliğin sağlanması hususunda paydaşların oldukça olumlu ve heyecanlı oldukları sonuçlarına da ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Sürdürülebilir Turizm, Eko-Turizm, Kızılırmak Deltası, Kuş Cenneti, Samsun.

A STUDY ON THE VALUATION OF BIRD SANCTUARY ON THE KIZILIRMAK DELTA BY LOCAL SHAREHOLDERS IN TERMS OF SUSTAINABLE TOURISM

ABSTRACT

Tourism is an industry that has started to rise rapidly in recent years. Thus, there has been a tendency towards different tourism types rather than mass tourism in order to spread tourism on every day of the year. By this way, there has been an increasing interest in the developing alternative tourism types and these tourism types have started to be evaluated within the frame of sustainability. Alternative tourism types increase people's interest in unexplored natural environments and make these regions a destination, which has brought up the issue of protecting the regions and realizing tourism activities there. As long as tourism activities in these regions are carried out within the scope of eco-tourism; the richnesses and natural diversity of the regions will be protected and the local people will develop socio-economically. This study examines all the richnesses and potential tourism types in Bird Sanctuary on the Kızılırmak Delta and includes the opinions and suggestions of relevant shareholders regarding the problems of the region. Semi-structured interviews were conducted with relevant shareholders and their opinions about the tourism supply and sustainability of the region were received. As a result of the study, it was determined that available touristic and social facilities in the region were inadequate, infra and super structures in the region needed to be developed and a greater importance had to be attached to advertising activities. In addition, it was concluded that shareholders were highly positive and excited about protecting the beauties of the Kızılırmak Delta and providing its sustainability by including the delta in the permanent heritage list of UNESCO.

Keywords: Tourism, Sustainable Tourism, Eco-Tourism, Kızılırmak Delta, Bird Sanctuary, Samsun.

GİRİŞ

Turizm tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de hızla gelişen ve yaygınlaşan bir konuma gelmiştir. Bacasız sanayi olarak nitelendirilen bu endüstri hızla büyümektedir. Gelişen bu endüstri sayesinde destinasyonlar arasında rekabet artmakta ve bu durum çekicilik unsurları oluşturarak yeni ürünler meydana getirmektedir.

Çevreyle sürekli bir etkileşim içinde olan turizm endüstrisinin gelecekte de var olabilmesi, sahip olunan doğal ve kültürel zenginliklerin korunmasıyla mümkündür (Demirel, 2010, ss. 1). Hızlı nüfus artışı, kentleşme ve sanayileşme ciddi çevre sorunlarına sebep olmaktadır. Artan çevre sorunlarına çözüm olarak öne sürülen sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramları, ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirlik ilkelerine bağlı kalınarak hareket edilmesiyle, çevreye verilen zararın en alt düzeye indirilmesine yönelik uygulamaları ön plana çıkarmaktadır. Ciddi enerji tüketicisi olan turizm sektöründe temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artması, sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir turizm hedeflerine ulaşılmasına olanak verecektir. 1980’lerin ortalarında çevreciliğin ve çevre duyarlılığının yükselişi, turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin tartışılmaya başlanmasına yol açmıştır. Bu tartışmalar sürdürülebilirlik kavramının küresel ölçekte ele alınması gerektiğini ortaya çıkarmıştır (Seyhan, 2010, ss. 15). Ayrıca dünya turizm endüstrisinde turizm eğilimleri ulusal boyuttan bölgesel boyutlara kaydığı günümüzde turizmin bölgesel gelişmede öncü rol oynayan destinasyon düzeyindeki çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle bölgesel ve yöresel destinasyon çalışmalarının önemi artmaktadır. Kendine has çekicilikleri ve nitelikleri olan bölgelerin bu zenginliklerini sürdürülebilir kullanımının sağlanması oldukça önemlidir (İbiş ve Batman, 2013, ss. 3).

Turizm sektöründe sürdürülebilirliğin mümkün olması için; doğa, iklim, çevre, kültür, tarih, folklor gibi vazgeçilmez faktörlerin korunarak ve geliştirilerek gelecek nesillere aktarılmasının sağlanması gerekmektedir. Bu sayede korunan ve geliştirilen kaynaklar, gelecek kuşakların tam anlamıyla hizmetine sunulabilecektir. Dolayısıyla turizm kısa vadeli değil uzun vadeli düşünmeyi ve bu kapsamdaki çalışmaları gerektirmektedir. Ülkemiz açısından sürdürülebilir turizmi gerçekleştirebilmek için önce düşünce sistemimizi

değiştirmek gerekir, en büyük sorun bu konudaki eğitimsizlikten kaynaklanmaktadır (Eser, 2011, ss. 1). Dünyadaki ekonomik, sosyal ve teknolojik değişimlere paralel olarak, turizm tüketim kalıplarında önemli değişmeler gözlenmektedir. Hem turist profilindeki, hem de tüketim kalıplarındaki değişiklikler doğal, kültürel çevrenin koruma-kullanma dengesi içinde kullanımını öngören kırsal turizm, ekolojik turizm ve sürdürülebilir turizm gibi yeni kavramların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Kaypak, 2012, ss. 11). Eko-turizm çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözeterek doğal alanlara karşı duyarlı seyahattir (Çakır, 2010, ss. 1). Hiç şüphesiz coğrafi mekan üzerinde gerçekleşen turizm faaliyetleri, doğal çevrede birtakım olumlu ve olumsuz izler bırakır. Turizm aktivitesinin sürekliliği açısından, turistik kaynakların kapasitesinin belirlenmesi, turistik kaynakların korunması ve durumlarının iyileştirilmesi gerekmektedir (Karakaş ve Güngör, 2015:224).

Bu nedenle bu araştırma Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti'nin ulusal ve uluslararası öneminin daha iyi anlaşılması, sürdürülebilirliğinin sağlanması ve yerel paydaşların bölge hakkındaki görüşlerinin ortaya konulması açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti'nin turistik arzını ortaya çıkarmak, bilinmeyen zenginlikleri konusunda farkındalık yaratmak ve konu ile ilgili paydaşların sürdürülebilirlik hususunda görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu çalışmada sırasıyla sürdürülebilir turizm kapsamında eko turizm ve kuş gözlemciliği kavramlarına değinilmiş, Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti turizm destinasyonu hakkında kısa bilgiler verdikten sonra saha araştırmasından elde edilen bulgular ve sonuçları tartışılacaktır.

1. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM

Sanayi devrimi sonrası, tüm dünyada ekonomik gelişme uğruna doğal kaynaklar sorumsuzca kullanılmıştır (Duran, 2009, ss. 37). Bu nedenle literatüre sürdürülebilirlik diye bir kavram girmiştir. Kökeni itibari ile Latince "Sustinere" kelimesinden gelen sürdürülebilirlik (Sustainability), sözlüklerde birçok anlamda kullanılmış olmasına rağmen, esas itibariyle sürdürmek, sağlamak, devam ettirmek, desteklemek, var olmak anlamlarında kullanılmaktadır (Bahar ve diğerleri, 2015, ss. 29). Günümüzde insanların, çevrenin ve doğal kaynakların bilinçli bir şekilde kullanılması ve gelecek nesillere aktarılmasıyla ilgili pek çok çabası bulunmaktadır ve bu çabalar en temel biçimde "sürdürülebilirlik" kavramı ile açıklanabilmektedir.

Sürdürülebilirlik, insan yaşamının ihtiyaçları ve doğal kaynakların devamlılığı arasında dengenin sağlanması, ekonomik, çevresel ve toplumsal boyutlarıyla günümüzden geleceğe uyumlu bir planlama yapılmasını amaçlayan bütünsel bir yaklaşım ifade etmektedir (Baykal ve Çimen, 2015, ss. 11). Sürdürülebilirlik kavramı, ekonomik gelişmelerin maddi kaynakların ve değerlerin korunmasının sağlanıp gelecek nesillere aktarılmasının gerçekleştirilmesine dayanmaktadır. Kavram birleşmiş milletlerin 05-16 Haziran 1972 tarihinde İsveç'in Stockholm kentinde yapılan uluslararası insan çevresi konferansının 26 maddelik sonuç bildirisinde çevresel etkiler, kaynakların etkin durumu ve geleceği gibi kalkınma ve çevre arasındaki ilişkinin ortaya konması sonucu literatüre girmiştir (Yavuz, 2015, ss. 73).

Son yıllarda sürdürülebilirlik kavramı hemen hemen tüm alanlara yansımıştır. Beşeri yaşamın gerekliliği ortaya çıkmış ve tarımın, kentlerin, turizmin, teknolojinin vb. birçok örneğin, sürdürülebilirliği farklı alanlarda örnek niteliği taşımıştır. Hemen hemen hepsi farklı toplumsal boyuttadır, lakin tek ortak özellikleri insan geleceğini ele alması ve hangi alan için düşünülüyorsa oradaki kaynakların korunmasını amaç edinmeleridir (Demirel, 2010, ss. 18).

Sürdürülebilir kalkınma ise temel çevresel, sosyal ve ekonomik hizmetlerin dayandığı ekolojik ve toplumsal sistemlerin varlığını tehdit etmeksizin, herkese sunulabildiği gelişme olarak tanımlanabilir (Kahraman ve Türkay, 2011, ss. 86). Brundtland Komisyonu tarafından sunulan raporda sürdürülebilir kalkınma için “Bugünün gereksinim ve beklentilerini, gelecek nesillerin kendi gereksinim ve beklentilerini karşılayabilme olanaklarından ödün vermeksizin karşılayabilmek” ifadesi yer almaktadır (Bahar ve diğerleri, 2015, ss. 30). Sürdürülebilir kalkınmanın gelecek kuşaklarla bağlantısının kurulmasında en elverişli araç çevresel boyuttur. Çünkü insanın faaliyetleri ile çevrenin kendini yenileme yeteneği yok edilmekte ve bu durum gelecek kuşakların refahına engel olmasının yanında, onların yaşama hakkını da tehdit eder boyutlara gelmektedir. Sürdürülebilir kalkınma kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için, kavramın amaç ve hedeflerinin neler olduğunun bilinmesi gerekir (Tıraş, 2012, ss. 61).

Zamanla insanların boş zamanlarının artması, gelir düzeylerindeki artış ve tatil fırsatlarının cazip hale gelmesi ulaşım ve teknoloji kolaylığı turizmin önemi artırmıştır. Bu nedenle her yıl milyonlarca kişi turizm amaçlı seyahatler yapmaktadır. Bu seyahatlerle birlikte, turizmin çevreye ve bazı diğer olgulara olumlu ve olumsuz etkileri oluşmaktadır. Bu nedenle turizmin geliştirilmesinin yanında çevrenin geliştirilmesi ve korunması da önemli bir konu haline gelmektedir. Bu noktada önemi gün geçtikçe artan ve değer kazanan sürdürülebilirlik kavramı

devreye girmektedir. Sürdürülebilir turizm kavramı geleceğe yönelik bir kavram olması neticesinde bir yandan günümüzde turizm kaynaklarının kullanımına devam edilirken, diğer yandan aynı kaynakların gelecekteki kullanımını da güvence altına alacak şekilde korunmasını gerektirmektedir (Akat, 2000, ss. 32).

Sürdürülebilir turizm; var olan turistik tüketicilerin ve turist kabul eden bölgelerin ihtiyaçlarının gelecek düşünülerek korunması ve karşılanmasıdır. Sürdürülebilir turizm ile yerel çevre, toplum ve kültür uyum içinde yürütülerek geliştirilmekte, çevresel ve kültürel değerlerin turizm gelişiminden olumsuz yönde etkilenmesi engellenmektedir (Seyhan, 2010, s. 40). Aynı zamanda turizmin sürdürülebilir olması aşağıdaki koşulların sağlanmasıyla mümkündür (Demirel, 2010, ss. 27);

- Yenilenemez enerji kaynaklarının kullanılması tercih edilmemeli,
- Yenilenebilir enerji kaynakları, yeniden tamamlanamayacağı kadar hızlı tüketilmemeli,
- Enerji tüketimi en aza indirilmeli,
- Biyosferin zararsız hale getirebileceğinden daha fazla kirliliğe neden olunmamalı,
- Biyo-çeşitlilik ve ekolojik sistemler üzerine bir etkisi olmamalı,
- Şimdiki ve gelecek nesiller için yaşamsal ve kültürel imkânlar yaratmalı,
- Yerel halka ve bölgeye ekonomik ve toplumsal faydalar kazandırmalı,
- Diğer sektörlerin ekolojik sürdürülebilirliği sağlama kapasitelerini etkilememelidir.

Swarbrooke (1999), sürdürülebilir turizmle alakalı temel birçok şeyi göz önüne aldığı zaman bazı turizm türlerinin diğer turizm türlerine göre daha sürdürülebilir olduğunu görmüş ve bir sınıflandırma yapmıştır. Söz konusu sınıflandırma Tablo 1’de yer almaktadır (s. 19).

Tablo 1: Sürdürülebilir Turizm Kavramına Uygun Olan ve Olmayan Turizm Şekilleri

Sürdürülebilir turizm kavramına uygun turizm şekilleri	Sürdürülebilir turizm kavramına uygun olmayan turizm şekilleri
Eko turizm Kültürel turizm Terk edilmiş alan ve mekânlar için yeni kullanım sağlayan çekicilikler Küçük ölçekli kırsal çiftlik turizmi Sorumlu turizm (turistlerin çevrenin	Kitlesel kıyı turizmi Fiziksel çevreye hasar veren aktivitelere dayalı seyahatler Cinselliğin ön planda tutulduğu seyahatler Kontrolsüz yapılan faaliyetlere dayalı

korunması ile ilgili faaliyetlere katılması	tatiller Hassas çevrelere yapılan kitlesel ziyaretler
---	--

Sürdürülebilir turizm gelişimi, çevreyi korumayı, yaşam koşullarını iyileştirmeyi bölgeye özgü turizm kaynaklarının çekiciliğinin korunmasını amaçlar (İbiş, 2013, ss. 9). Turizm sektöründe sürdürülebilir gelişmenin özel bir anlamı bulunmaktadır. Sektörün çabası, turizm kapasitesini ve ürünlerin kalitesini; fiziksel ve insani çevreye ters etki etmeden devamını sağlayarak ve besleyerek geliştirmektedir (Kozak, 2014, ss. 17). Sürdürülebilir turizm, bir turizm türü değil, turizmin tüm türleri için geçerli olması öngörülen bir koruma yaklaşımıdır. Sürdürülebilir turizm, insanların ve turistlerin gereksinimlerini gelecekteki fırsatları koruyarak giderme anlayışıdır. Sürdürülebilir turizm, turizmin ve turizmin geliştiği bölgelerin doğal, sosyal ve kültürel yaşamının sürdürülebilir olmasını ifade eder (Er, 2016, ss. 27). Bu anlamda sürdürülebilir turizm, geleneksel turizm anlayışına bağlı olarak gerçekleştirilen turizm çeşidinden daha çok, turizme katılan kişilerin kendilerini uygun turist, sürdürülebilir turist, eko turist, sorumlu turist gibi görmeye başladıkları, çevreye duyarlı, gittikleri bölgenin gelenek, görenek ve yaşam tarzları hakkında bilgi edindikleri turizm şekli olarak tanımlamak mümkündür (Bahar ve diğerleri, 2015, ss. 45-46).

Sürdürülebilir turizmin öncelikli amacı, turizmin ortaya çıkardığı olumlu etkilerin devamının sağlanmasıyla beklenen faydalara ulaşabilmektir (Demir ve Çevirgen, 2006, ss. 105). Sürdürülebilir turizm yaşam standartları ve kalitesi açısından sadece yerel halkın ihtiyaçları ve isteklerini karşılamayı değil, aynı zamanda turistlerin ve turizm endüstrisinin isteklerini de memnun etmeyi amaçlamaktadır (Tetik, 2012, ss. 45). Sürdürülebilir gelişmenin amaçlarından bir diğeri de ekonomi ve büyüme politikalarının kalitesi ve yönetimini revize ederek büyümeyi devam ettirebilmektir. Üretim sürecinde kullanılan teknolojinin yeni ve çevre dostu teknolojiler olması; kaynakların en uygun kullanımı ve kirliliği minimuma indirecek ekonomik süreçlerin uygulanabilmesi bu açıdan oldukça önemli olup, sürdürülebilir gelişmeyle ekonomik büyüme arasındaki dengeyi kuracaktır (Doğan, 2014, ss. 9).

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA EKO TURİZM

Latince de ev anlamına gelen oikos ve bilimin karşılığı olan logos kelimelerinin birleşiminden meydana gelen ekoloji, canlıların birbirleriyle ve çevreleriyle olan karşılıklı etkileşimini inceleyen bilim dalıdır. Ekoloji ilk kez 1869'da Haeckel tarafından telaffuz edilmiştir (Atabey, 2015, ss. 21). Böylece eko-turizm; temelinde ekolojik sistem dengelerini korumaya yönelik, doğa-insan, çevre ve turizm faaliyetleri arasındaki etkileşimleri yararlı kılmayı amaçlayan devinimsel etkiyi en azda tutmaya çalışan, ılımlı şekilde ekonomik gelişmeyi destekleyen, yerel girişimci ağırlıklı, çevreye, sosyo-kültürel yapıya duyarlı, uzun vadede kademeli olarak gerçekleştirilebilecek, küçük ölçekli bir turizm türü olarak nitelenebilir (Atabey, 2015, ss. 24).

Geçen dönemler göz önünde bulundurulduğunda turizm ve çevre ilişkilerinin artması nedeniyle sürdürülebilirlik kavramı artık daha çok ön plandadır ve bu kavramla birlikte eko-turizm kavramı da sıkça anılmaya başlanmıştır. 1980'li yıllarda anılmaya başlayan, fakat benimsenmesi oldukça yeni olan eko-turizm kavramı aslında, doğal ve kültürel varlıkları ve kirlenmemiş çevreyi gelecek nesillere bozulmadan taşımayı amaçlamaktadır (İbiş, 2013, ss. 22).

Eko turizm ile sürdürülebilirlik arasındaki ortak olgu; çevreyi korumak, gelecek nesillere de yaşanılabilir bir alan bırakmak ve bunu sürdürülebilirliğin devamı olan bir şekilde yapmaktır. Başka bir ifadeyle, eko turizm, doğaya dayalı rekreasyon faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkilerinin her geçen gün artması ile birlikte kitle turizminin de geleneksel şekillerine bir tepki olarak ortaya çıkmıştır (Erkurt, 2005, ss. 68). Kitle turizminden farklı olarak bu turizm türü, bugünkü ve geçmişten günümüze uzanan kültürel değerlerin bulunduğu yerlere yapılan seyahatlerin yanı sıra nispeten bakır, doğallığını kaybetmemiş ve kirlenmemiş yerlere özellikle doğayı, yabancı bitkileri ve hayvanları gözlemlene-inceleme amacıyla yapılan seyahatlerdir (Çolak, 2010, ss. 17).

Doğal, tarihi, arkeolojik ve kültürel değerlerin bir ülke veya bölgede mevcut ve çeşitli olması orada faaliyet gösteren turizm sektörü için hayati bir öneme sahiptir. Bu değerlerin yitirilmesinin, turizm sektörünün de varlığının sona ermesine neden olacağı açık şekilde görülmektedir. Turizm doğal, tarihi ve kültürel varlıklar içinde gelişir ve uygulanır. Ayrıca, turizmin gelişmesinin, ülkenin doğal ve beşeri kaynakları üzerindeki olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması, ya da en aza indirilmesi isteniyorsa, turizm endüstrisinin hedeflerini çok daha uzun vadeli gelişme perspektifi doğrultusunda tespit etmesi, çevreye duyarlı bir gelişme,

yöntem ve politikalar belirleyip uygulamaya koyması gerekmektedir (Erkurt, 2005, ss. 73). Çünkü turizmin sürdürülebilirliğini sağlamak için geliştirilen en önemli alternatiflerden biri olan eko-turizm ise prensipler doğrultusunda gerçekleştirilmezse sonuçları beklenilenin tam tersi olabilir. Böylece sürdürülebilir eko-turizm politikaları çerçevesinde hem doğanın hem de turizmin sürdürülebilirliği sağlanmalıdır (Çolak, 2010, ss. 33).

Günümüzde eko turizm ile birlikte anılan, ayrıca alternatif turizm ya da özel ilgi turizmi içerisinde de sayılabilen bazı turizm türleri bulunmaktadır. Bu bağlamda öne çıkan eko turizm türleri; yayla turizmi, trekking, mağara turizmi, sualtı dalış, sportif olta balıkçılığı, bisiklet turizmi, atlı dağ turizmi, kamp-karavan turizmi, botanik turizmi, akarsu turizmi, rüzgar sörfü ve kuş gözlemciliğidir.

3. KUŞ GÖZLEMÇİLİĞİ VE KIZILIRMAK DELTASI KUŞ CENNETİ

Kuş gözlemciliği profesyonel bir uzmanlık alanı olabileceği gibi boş zamanları değerlendirmek için yapılan bir hobi olarak da sürdürülebilir (Altan, 2006, ss. 64). Kuş gözlemciliği çok az bir donanımla iyi bir rahatlama ve eğitim deneyimi sağlar (Kozak ve Bahçe, 2012, ss. 185). Kuş gözlemcileri, eğitilmiş ve yüksek gelir seviyeli en büyük eko-turist grubunu oluşturmaktadır ve eko-turizm gelirinin en iyi kaynaklarından biri olarak kabul edilmektedir. Kuş gözlemcilerinin yarattıkları kaynaklardan dolayı, kuş gözlemciliği hızlı bir şekilde gelişmektedir (Alkan, 2011, ss. 335). Ayrıca Türkiye’de koruma altında olan kuş gözlemi yapılabilecek birçok doğa harikası yer bulunmaktadır. Bu yerler gereğince değerlendirildiğinde Türkiye’nin mevcut turist potansiyelinin artırılmasında çok büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Türkiye’nin sahip olduğu en önemli kuş gözlemciliği alanlarından biri de Samsun ili sınırı içerisinde bulunan Kızılırmak Deltası Kuş Cennetidir.

Kızılırmak Nehri Sivas ili, İmranlı ilçesinin doğusunda yer alan Kızıldağ’dan (3025 m) doğarak, Sivas, Kayseri, Nevşehir, Kırıkkale, Çankırı ve Samsun il sınırları içinde yaklaşık 1.335 km yol kat ettikten sonra Bafra Burnu’ndan Karadeniz’e ulaşarak, taşıdığı alüvyonlarla Türkiye’nin Karadeniz kıyısındaki en önemli delta ovasını ve sulak alanlar kompleksini oluşturmaktadır (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2016, ss. 1).

Kızılırmak Deltası Türkiye'nin Karadeniz kıyısındaki en büyük ve doğal alanları en iyi korunabilmiş sulak alanıdır. Kumsallardan su basar ormanlara, kumullardan sazlıklara, çamur düzlüklerinden bataklıklara kadar çok çeşitli yaşam ortamlarının birlikte bulunması nedeniyle büyük bir çeşitliliğe sahiptir (Barış, 2010, ss. 11).

Kızılırmak Deltası olarak adlandırılan bölge, idari olarak Samsun ilinde Kızılırmak'ın denize döküldüğü yerde Bafra, 19 Mayıs ve Alaçam ilçeleri sınırları içinde bulunan alandır (www.bafra.bel.tr). Suyla toprağın adeta içi içe geçtiği bu yeşil mücevher, barındırdığı canlı türlerinin çeşitliliği, söz konusu canlılar için zengin yaşam alanları bulundurması ve henüz bozulmamış doğal yapısıyla Türkiye'nin önemli eko sistemlerinden birisidir (Demirel, 2017, ss. 18).

Kızılırmak Deltası, dünyadaki coğrafi konumu açısından Batı Palaerktik bölgesinde yer almaktadır. Delta 56.000 Ha genişliğinde, irili ufaklı 20 adet göl ile büyük bataklık ve sazlık alanlardan oluşması, çok büyük bir alana sahip olması ve de barındırdığı kuş sayısı bakımından sadece Türkiye için değil, tüm dünya ekolojisi için büyük öneme sahiptir. Delta 15/04/1998 yılında Ramsar Alanı olarak ilan edilmiştir. Bugün bu alanın yaklaşık olarak 22.000 hektarlık kısmı Ramsar alanı içinde yer almaktadır ve 5174 hektarlık bölümü de Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak ilan edilmiştir (www.bafra.bel.tr).

Deltada bulunan Galerîç ormanı, Türkiye'deki nadir Subasar ormanlarından birisidir. Biyolojik çeşitlilik bakımından oldukça zengin olan ormanda 35 ötücü kuş türü kuluçkaya yatmaktadır. Bu bölgenin en ilginç özelliği ise ilkbaharda tabanı tamamen suyla kaplanan yaprak döker ormanlarıdır. Bu ormanlar günümüzde parçalanmış olmakla birlikte Kızılırmak Deltasında bütünlüğünü korumaktadır. Delta barındırdığı kuş varlığı açısından çok büyük öneme sahiptir (www.samsunkulturturizm.gov.tr).

Samsun Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti yalnızca Türkiye'nin değil, dünyanın en güzel deltalarından, en çeşitli kuş nüfusuna ev sahipliği yapan habitatlarından biridir. Delta irili ufaklı çok sayıda gölü, sazlık alanları, çayırları, 12 bin hektarı bulan sulak alanları ve barındırdığı canlı türleriyle Türkiye'nin önemli doğal sistemlerinden birisi olarak bilinmektedir (TÜRSAB, 2017).

Kızılırmak Deltası, göç sırasında Karadeniz'i doğrudan aşan kuş türleri için hayati önem taşımaktadır. Karadeniz'i direkt olarak aşan göçmen kuşların uçuş hazırlığı ve uçuş sonları

dinlenebildikleri, beslenebildikleri ve korunabildikleri tek alandır. İlkbaharda Karadeniz'i geçmek üzere uzun bir yolculuğun hazırlığını yaptıkları, sonbahar göçlerinde ise Karadeniz'i aşan kuş türlerinin sığınabilecekleri en önemli sulak alandır. Bu nedenle göç sırasında pek çok kuş türü için deltanın varlığı hayati önem taşımaktadır ve göç sırasında büyük sayılara ulaşmaktadır (Bafra Belediyesi, 2017). Batı Palearktık bölgenin en önemli 4 ana göç yolundan ikisi Türkiye'den geçmektedir ve bu göç yollarındaki önemli uğrak noktası olan delta, her göç mevsiminde hatırı sayılır sayıda ziyaretçi ağırlamaya devam etmektedir. Binlerce hektarlık sulak alanda, on binlerce kuş beslenmek, barınmak ve üremek için bölgeyi kullanır. Türkiye'de tespit edilmiş 481 kuş türü bulunmaktadır, delta bu türlerin 350'sine ev sahipliği yapar. Bu veriler, Türkiye için bir alanda tespit edilen en yüksek kuş türü sayısıdır (Demirel, 2017: 22). Ayrıca Kızılırmak Deltası UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer almaktadır (UNESCO, 2017).

Ayrıca Kızılırmak Deltası'nda en yaygın doğal kaynak kullanımını tarım faaliyetleri oluşturmaktadır. Tarım alanı dışında sulak alan ve çeşitli yaşam ortamları da bulunmaktadır. Delta içinde yaşayan kesimin büyük bir kısmı geçimini tarımdan, hayvancılıktan ya da balıkçılıktan kazanmaktadır (Sulak Alan Yönetim Planları, 2011, ss. 24).

4. YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca bu araştırmada nitel yöntem kullanılmasında etkili olan birkaç neden bulunmaktadır. Bunlardan ilki araştırma konusu, diğeri ise araştırmanın amacı ile ilgilidir. Alan ile ilgili yetkili kurum, kuruluş ve kişiler ile yapılacak nicel bir çalışmanın ilgililerin görüşlerini sınırlayacağı varsayılmıştır. Bu nedenle nitel yöneme başvurulmuştur. Araştırmanın amacına uygun olarak ilgili paydaşların görüşleri derinlemesine elde edilmek istenmiştir. Nitel yöntem kullanılmasının bir diğer nedeni de ulaşılabilirliktir. Araştırmaya dahil edilen kurum, kuruluş ve kişilerin sınırlı olması nitel yöntemin tercih edilmesinde etkili olmuştur. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme yönteminin belirlenmesi öncelikle araştırma yöntemi ile ilgilidir. Nitel araştırmalarda en yaygın yöntem olan görüşme yöntemi, görüşülen kişinin konu ile ilgili görüşlerinin derinlemesine elde edilmesine olanak sunduğundan bu araştırmada, tercih edilen yöntem olmuştur.

Görüşmede kullanılan soru formunun oluşturulmasında, öncelikle yapılan literatür incelemesi dikkate alınmıştır. Konuyla alakalı geçmişte yazılmış olan tezlerden Salim İBİŞ (2013)'ün

çalışmasından referans alınmış, yine konu ile ilgili turizm alanında uzman akademisyen görüşleri alınarak görüşme formuna son hali verilmiştir. Görüşme sürecinde kullanılan görüşme formu sürdürülebilirlik ve eko-turizm literatürünün taranması sonucu oluşturulan sorulardan oluşmaktadır. Kızılırmak Deltası'nın turistik arz potansiyeli ve sürdürülebilir turizm ilkeleri çerçevesinde ilgili paydaşların değerlendirilmelerine ilişkin sorular oluşturularak, Kızılırmak Deltası ile ilgili paydaşlara alanın mevcut durumu ve sürdürülebilirliğin sağlanması konularında sorular yöneltilmiştir. Ayrıca araştırmada Kızılırmak Deltası ile direkt ya da dolaylı ilgisi olan, bölge ile ilgili yapılan ve yapılacak olan çalışmalarda söz sahibi olan, sağlıklı bilgi edinmede yardımcı olacak yetkililer seçilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen bu paydaşların bilgileri Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Araştırmaya Dahil Edilen Paydaşlar

Paydaşlar	Samsun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
	Samsun Büyükşehir Belediyesi
	Bafra Kaymakamlığı
	Bafra Belediyesi
	Doğa Koruma Milli Parklar Şefliği
	Kızılırmak Deltası Yönetim Merkezi
	Bafra Genç İş Adamları Derneği
	Doğanca Köyü Muhtarı
	Yörükler Köyü Muhtarı
	Doğanca Köyü 1. ve 2. Azası
	Yörükler Köyü 1. ve 2. Azası

Görüşme yapılacak yetkililerin belirlenmesi ve soru formunun oluşturulmasından sonra ilgili kişilere telefon ve e-posta aracılığıyla görüşme talebi gönderilmiştir. Araştırmanın amaç ve öneminden bahsedilmiştir. Gerekli irtibat sağlandıktan sonra ilgili kişilerden yanıt alınmış olup görüşme tarihi ve saati belirlenmiştir. Bu şekilde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ilgili kişilerin uygun gördükleri zaman diliminde çalışma ofislerinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler için görüşme saatinden önce görüşme yerine ulaşılmaya özen gösterilmiştir. Ayrıca görüşme esnasında güvene dayalı ortamın oluşması, doğru ve eksiksiz bilgiler alınmasına özen gösterilmiştir.

Tablo 3: Görüşme takvimi

Görüşülen Kişi	Yer	Tarih	Saat	Görüşme Süresi
Katılımcı 1	Ofis	11.11.2017	14:30	45 dakika
Katılımcı 2	Ofis	06.11.2017	09:00	50 dakika
Katılımcı 3	Ofis	27.10.2017	15.00	70 dakika
Katılımcı 4	Ofis	14.10.2017	10:00	90 dakika
Katılımcı 5	Ofis	26.11.2017	16:00	78 dakika
Katılımcı 6	Ofis	18.10.2017	13:30	55 dakika
Katılımcı 7	Ofis	04.10.2017	14:00	40 dakika
Katılımcı 8	Ofis	22.10.2017	11:00	30 dakika
Katılımcı 9	Ofis	07.10.2017	16:30	27 dakika
Katılımcı 10	Ofis	20.10.2017	09:30	25 dakika
Katılımcı 11	Ofis	20.10.2017	15:30	33 dakika
Katılımcı 12	Ofis	04.11.2017	13:00	23 dakika
Katılımcı 13	Ofis	13.11.2017	11:00	20 dakika

Ayrıca araştırmada yapılan betimsel analiz doğrultusunda elde edilen bulgular sunulmaya çalışılmıştır. Sürdürülebilir turizm açısından Kızıllırmak Deltası Kuş Cenneti'nin yerel paydaşlar tarafından değerlendirilmesini konu alan bu araştırmanın bulguları, yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilmiştir. Araştırma bulgularının sunumunda çalışmanın literatür kısmında yer verilen bilgiler temel alınmıştır. Daha önce de değinildiği üzere betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel analiz türüdür. Bu çalışmada ise daha önce belirlenen temalar ve bu temalar doğrultusunda hazırlanan sorular dikkate alınarak verilerin analizi ve bulguların sunumu yapılmıştır.

Nitel araştırmalarda kullanılan geçerlik ve güvenirlik ifadelerinin yerine nitel araştırmalarda inanılabilirlik, sonuçların doğruluğu ve araştırmacının yetkinliği gibi ifadelerden bahsetmek daha doğru olur (Başkale, 2016, ss. 23). Bu nedenle bu araştırmada, paydaşlarla yapılan görüşmeler esnasında alınan ses kayıtları ve bu ses kayıtlarının yazılı hale getirildiği dökümanların bulunması, ayrıca görüşme saati ayarlayabilmesi açısından yapılan yazışmalar bu çalışmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamaktadır.

5. BULGULAR

Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti ile ilgili paydaşlar ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler, betimsel analize tabi tutulmuştur. Ortaya çıkan bulgular sürdürülebilir turizm açısından Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti'nin yerel paydaşlar tarafından değerlendirilmesini kapsayan her bir unsur için sorulan sorular çerçevesinde sunulmuştur.

5.1. Paydaşların Demografik Özelliklerine Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde paydaşların demografik özelliklerine yönelik 4 soru yöneltilmiştir. Paydaşlardan alınan cevaplar Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 4: Demografik Bulgular

Cinsiyet	Katılımcı Sayısı	Eğitim Durumu	Katılımcı Sayısı
Bay	13	İlköğretim Mezunu	2
Bayan	-	Lise Ve Dengi Okul Mezunu	4
		Lisans Ve Önlisans Mezunu	6
		Yüksek Lisans Mezunu	-
		Doktora	1
Yaş	Katılımcı Sayısı	Deneyim Süresi	Katılımcı Sayısı
20-30	-	0-5	4
31-40	3	6-10	5
41-50	6	11-20	4
51 Ve Üzeri	4	21 ve Üzeri	-

Cinsiyet: Görüşme yapılan yetkililerin tamamı erkektir. Paydaşlar arasında bayan bulunmamaktadır. Cinsiyet faktörünün araştırmaya dahil edilmesinin sebebi, bay ve bayan yetkililerin konuya bakış açılarının farklı olabileceğini ortaya çıkarmaktır. Ne yazık ki görüşme yapılan yetkililer arasında bayan bulunmamaktadır.

Yaş: Yapılan görüşme sonucunda görüşüne başvuru yapılan yetkililerin 31-54 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Yaş faktörünün dahil edilmesinin sebebi, genç yetkililer ile yaşı daha da ilerlemiş yetkililer arasında konuya bakış açısının farklı olabileceğini ortaya koymaktır. Bu bağlamda Tablo 5'de de görüldüğü üzere, araştırma kapsamında görüşüne başvuru yapılan 13 paydaştan 6 tanesinin 41-50 yaş arasında olduğu görülmektedir.

Eğitim Durumu: 13 yetkili ile yapılan görüşmeler sonucunda katılımcılardan 2 kişi ilköğretim, 4 kişi lise, 2 kişi ön lisans, 4 kişi lisans ve sadece bir katılımcı doktora mezunudur. Eğitim durumunun araştırmaya dâhil edilmesinin sebebi ise eğitim seviyesi ile sürdürülebilirlik bilincinin doğru orantılı olacağına dair düşüncedir.

Tecrübe: Paydaşlarla yapılan görüşmeler sonunda yetkililerin buldukları kurum ya da işletmede 1 yıl ile 14 yıl arasında değişen çalışma deneyimine sahip oldukları belirlenmiştir. Tecrübe faktörünün araştırma kapsamına alınmasının sebebi, paydaşların deneyimlerinin arttıkça bölgeye yönelik bilgilerinin de farklılık gösterebileceğini tespit etmektir.

5.2. Kızılırmak Deltasının Fiziki İmkânları ile İlgili Bulgular

Bölgeye Gelen Ziyaretçilere Yeterli Hizmet Veriliyor mu?	Kişi Sayısı
Fiziki İmkân Yeterli	7
Fiziki İmkân Yetersiz	6

Bu kapsamda katılımcılara bölgeye gelen ziyaretçilere yeterli hizmet (rehber, otopark, mescit ve yiyecek-içecek) verilip verilmediği konusunda soru yöneltilerek katılımcıların gözünden, Kızılırmak Deltası'nın fiziki imkânlarının durumu öğrenilmeye çalışılmıştır. Katılımcılardan 7 kişi fiziki imkânların yeterli olduğunu ifade ederken 6 kişi yetersiz olduğunu belirtmiştir. Kızılırmak Deltası'nın fiziki imkânları ile ilgili paydaşlara ikinci olarak bölgeye hangi ulaşım araçları ile gelmenin mümkün olduğu sorulmuştur. Katılımcıların tamamı deltaya özel araba ile gelinebileceğini söylemiştir.

5.3. Kızılırmak Deltasının Tanıtımı İle İlgili Bulgular

Bölgenin Tanıtımı İçin Ne Tür Tanıtım Faaliyetleri Yapılmaktadır?	Kişi Sayısı
Yazılı ve Basılı Araçlarla	7
Görsel ve İşitsel Araçlarla	4
Etkinlik Yoluyla	2

Katılımcılara bölgenin tanıtımı için ne tür tanıtım faaliyetleri yapıldığı sorularak Kızılırmak Deltası'nın tanıtım faaliyetlerinin durumu öğrenilmeye çalışılmıştır. Katılımcılardan 7 kişi

broşür, billboard, afiş gibi yazılı ve basılı araçlarla tanıtım yapıldığını belirtmektedir. Yine katılımcılardan 4'ü ise görsel ve işitsel yayınlarla da tanıtım yapıldığını eklemiştir. Bu soruya yazılı ve basılı, görsel ve işitsel tanıtım yöntemlerini kullandıklarını ifade eden toplam 7 katılımcıya ek olarak katılımcılardan iki kişi, etkinlikler yoluyla tanıtım yapıldığı cevabını da eklemiştir.

5.4. Kızılırmak Deltasının Turizm İle İlişkisine Yönelik Bulgular

Bölgede Yapılan Turistik Faaliyetler Doğal Çevreye ve Kuşlara Zarar Veriyor Mu?	Kişi Sayısı
Zarar Veriyor	7
Zarar Vermiyor	6

Kızılırmak Deltası ile turizm arasındaki ilişkinin yerel paydaşlar gözünden değerlendirilebilmesi açısından katılımcılara, yapılan turistik faaliyetlerin doğal çevreye ve kuşlara zarar verip vermediği ile alakalı bir soru yöneltilmiştir. Katılımcılardan 7 kişi zarar verdiğini ifade ederken, 6 kişi turistik faaliyetlerin doğal çevreye zarar vermediğini söylemiştir.

Yörede Turizmin Gelişmesi Yerel Halkın Ekonomik Durumunu Nasıl Etkiler?	Kişi Sayısı
Olumlu Yönde	12
Yapılan İşe Göre Olumlu ya da Olumsuz Yönde	1

Kızılırmak Deltası ve turizm ilişkisi ile ilgili paydaşlara ikinci olarak bölgede turizmin gelişmesinin yöre halkının ekonomik durumunu nasıl etkilediği sorulmuştur. Katılımcılardan 12 kişi turizmin yerel halkın ekonomik durumunu olumlu yönde etkilediğini, 1 kişi de yöre halkının yaptığı işe göre olumlu ya da olumsuz etkileneceğini ifade etmiştir.

Kızılırmak Deltası'nda Geliştirilebilecek Turizm Türleri Nelerdir?	Kişi Sayısı
Foto Safari	6

Hem Foto Safari Hem de Trekking	4
Doğa Turizmi	3

Paydaşlara Kızılırmak Deltası ve turizm ile ilgili son olarak Kızılırmak Deltası'nda geliştirilebilecek turizm türlerinin neler olduğu sorulmuştur. Yöneltilen soruya 13 katılımcıdan 10'u foto safari cevabını verirken, 3 adet de doğa turizmi cevabı alınmıştır. Ayrıca foto safari cevabını veren 4 kişi aynı zamanda bölgede trekking de yapılabileceğini söylemektedir.

5.5. Kızılırmak Deltası ve Çevreyle İle İlgili Bulgular

Kızılırmak Deltası'nın UNESCO Geçici Miras Listesinde Olduğunu Biliyor Musunuz?	Kişi Sayısı
Biliyor	13
Bilmiyor	0

Araştırma kapsamında katılımcılara, çevreyle alakalı “Kızılırmak Deltası'nın UNESCO geçici miras listesinde olduğunu biliyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların hepsi Kızılırmak Deltası'nın UNESCO geçici miras listesinde olduğu bildiklerini ifade etmektedir.

Doğal Varlıkların ve Kuşların Korunabilmesi İçin Ne Tür Faaliyetler Yapılıyor?	Kişi Sayısı
İnsan Giriş Çıkışlarının Yasaklanması	2
Araçla Giriş Çıkışın Yasaklanması Kaçak Avcılığın Önüne Geçilmesi SAMKUŞ isimli İdari Yapının Kurulması	5
Yasalarla Hareket Edilmesi	3

Katılımcılara çevre konusu kapsamında ikinci olarak doğal varlıkların ve kuşların korunabilmesi için ne tür faaliyetler yapıldığı yönünde bir soru yöneltilmiştir. Katılımcılardan 2 kişi insan giriş çıkışlarını yasaklamaya çalıştıklarını ifade ederken, bölgeye araçla giriş çıkışların yasakladığını, kaçak avcılığın önüne geçilebilmesi için çalışmalar yürütüldüğünü ve Kızılırmak Deltası Koruma ve Geliştirme Birliği (SAMKUŞ) isimli bir idari yapının kurulduğunu ifade eden katılımcı sayısı ise 5'tir. Katılımcılardan 3 kişi bu konuda yasalarla

hareket ettiklerini söylemektedir. Elde edilen bilgilere göre sürdürülebilirliğin sağlanması açısından paydaşların kaçak avcılığın önüne geçmeye çalışabilmek için avcı kulübelerini ve amatör olta balıkçılığını yasaklamaya çalıştıkları görülmektedir. Bu sayede bölgenin doğal dengesinin korunması amaçlanmaktadır. Aynı zamanda Kızılırmak Deltası'na gelen su çok geniş bir bölgeyi kat ederek dökülmesi ve hali hazırda kirlenmiş su ile yapılan yanlış tarım faaliyetleri ve insanların bu konuda bilinçsiz hareket etmesi sonucu daha da kirlenerek göllere boşalmaktadır. Bölgedeki kanalizasyon atıkları da arıtmaya tabi tutulmadan Kızılırmak'a akmaktadır. Bu atıklar çevrede yaşayan insanların sağlık sorunları yaşamasına neden olduğu gibi delta sakinlerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Aynı zamanda suda oluşan bu kirlilik su canlılarının yaşamlarını büyük oranda tehlikeye sokarak olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Hatta yerleşim alanlarının yakınlığı, burada bulunan değerli bitkilerin bilinçsizce koparılması ve kaçak yapılaşmanın bölgenin doğal yapısını etkilediği görülmektedir.

5.6. Kızılırmak Deltası ve Sürdürülebilirlik İle İlgili Bulgular

Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Turizm Ve Sürdürülebilir Kalkınma Konularında Neler Söyleyebilirsiniz?	Kişi Sayısı
Faaliyetlerin Bölgeye Zarar Vermeden, Doğal Yapısını Bozmadan Yapılması	7
Bölgenin İnsandan Arındırılmış Olması	2
Cevap Vermeyen	4

Katılımcılara Kızılırmak Deltası ve sürdürülebilirlik adı altında değerlendirebilecek bir soru yöneltilmiştir. Bu soruda katılımcıların sürdürülebilirlik, sürdürülebilir turizm ve sürdürülebilir kalkınma hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların sadece 7'si sürdürülebilirliği bölgeye zarar vermeden, bölgenin doğal yapısını bozmadan yapılan faaliyetler olarak tanımlamıştır. Katılımcılardan 2'si ise sürdürülebilirlik için bölgenin insandan arındırılmış olması gerektiğini düşünmektedir. Katılımcıların 4'ü ise bu konuya cevap vermemiştir. Bu durum sürdürülebilirliğin aslında paydaşlar tarafından tam olarak bilinmediği ve uygulanmadığı yönünde değerlendirilebilir.

5.7. Kızılırmak Deltası'nı Geliştirme İle İlgili Bulgular

Kuş Gözlemciliğini	Kişi
---------------------------	-------------

Geliştirmek İçin Ne Gibi Yatırımlar Planlanıyor?	Sayısı
Gözlem Parkuru Oluşturma	10
Bilinçlendirme Kursları	1
Yeteri Kadar Cevap Vermeyen ve Hiç Cevap Vermeyen	1

Kızılırmak Deltası'nı geliştirme ile ilgili katılımcılara soru yöneltilmiş ve bölgede kuş gözlemciliğini geliştirmek için ne gibi yatırımlar yaptıkları ya da yapacakları üzerinde durulmuştur. Katılımcıların 10'u ziyaretçilerin alana girmeden belirlenen noktalardan kuşları izleyebilecekleri bir takım düzenekler ile gözlem parkuru oluşturmayı planladıklarını belirtmiştir. Bu sayede söz konusu parkurun, doğal ortamı bozmadan ve kuşları yerlerinde rahatsız etmeden gözlem yapılabilmesini olanaklı hale getireceği için sürdürülebilirliğe de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Diğer taraftan katılımcılardan biri öneride bulunarak, Halk eğitim kurslarında konunun meraklılarına bilinçlendirme kursları açılabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 13 bu işlemleri delta yönetiminin yaptığını söyleyerek açıklayıcı bir cevap vermemiştir. Bir katılımcı ise bu soruya hiç cevap vermeyerek değerlendirmelerine devam etmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sürdürülebilir turizm açısından Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti'nin yerel paydaşlar tarafından değerlendirilmesine yönelik yapılan bu araştırmada temel sonuç olarak, Delta'nın turizme açılmasına paydaşların sıcak bakmadığı söylenebilir. Paydaşlara göre bölgeye giriş çıkışlar 12 saat yasaklanmışken, ilerleyen dönemlerde tamamen yasaklayarak, bölgeyi tamamen insandan arındırmak istemektedirler. İnsanların ve insanların seyahatlerinden oluşan turizm faaliyetlerinin bölgeye zarar verdiği düşüncesiyle hareket eden yetkililer sadece insanların bura hakkında bilgi sahibi olmasını ama ziyarete gelmemesini beklediği görülmektedir. Öncelikle yöneticilerin günümüz çağında gerçekleştirilen turizm faaliyetleri konusunda görüşlerini yinelemeleri ve bölgeyi tamamen insana kapatmak yerine bilinçli gerçekleştirilecek turizm faaliyetleriyle, bölgenin turizm pastasından payını almasını ve gelişim göstermesini sağlayacaktır. Bu durumda, Delta'ya gelen üst düzey yöneticilerin çeşitli vaatlerde bulunmalarına rağmen konuya gereken özenin gösterilmemesinin de payı olduğu düşünülmektedir. Deltanın gelişimi için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından alan başkanlığı kurulmuş olup, çalışmalar bu çerçevede yürütülmektedir. Bu anlamda alan

başkanlığı Türkiye’de bir ilktir ve bu başkanlık sayesinde, delta gelişimi için gözlem kuleleri ve kuş gözlemcilerinin kuşları rahatsız etmeden yanlarına gidebilecekleri alanlar yapılacaktır. Paydaşlara sorulan sorular neticesinde varılan genel kanı, Deltada verilen hizmetler eskiden yetersizken hizmetlerin iyileştirildiği ve daha da iyiye gideceği yönündedir.

Dünyada eşi benzerine az rastlanan sulak alanlar içinde Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti Türkiye’de görülmüş kuş türleri içerisinde yaklaşık 350 tanesini bünyesinde barındırmaktadır. UNESCO geçici miras listesinde bulunan delta için 2017 yılı Şubat ayında yapılacak olan dosya teslimi ile kalıcı listeye girme yolunda önemli bir adım atılmış olacaktır.

Araştırmaya katılan paydaşlardan elde edilen bilgiler doğrultusunda asıl amacın Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti’nin turizme açılması değil sürdürülebilirliğinin sağlanarak UNESCO kalıcı miras listesine girmesi olduğu öğrenilmiştir. Ancak bölgenin sürdürülebilirliği sağlanırken aynı zamanda turizm faaliyetlerinin de deltanın doğal yapısına zarar vermeden gerçekleştirilebilmesi mümkün olabilecektir.

Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti’nin önemli bir turizm destinasyonu haline getirilebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bölgenin keşfedilmesi ve turist potansiyelinin artırılmasına yönelik çalışmaların artırılması gerekmektedir. Turizmin geliştirilmesi açısından atılacak her adımda sürdürülebilirliğin önemi de unutulmamalıdır.

Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda paydaşların konuyu değerlendirmeleri ve bölgenin turizme açılması gerektiği düşünülmektedir. Bununla birlikte getirilebilecek **diğer öneriler şunlardır:**

- Sürdürülebilir turizm gelişimi aşamasında doğa ve çevresinin ortak çıkarları söz konusudur. Konaklama ve diğer turizm altyapıları mümkün olduğunca doğal alan dışında olmalıdır,
- Yönetimler iş birliği yaparak bölge halkında eko-turizm ve sürdürülebilir turizm bilincinin oluşturulması ve halkın turizmden daha fazla pay alması sağlanmalıdır,
- Bölgeye gelen turistler bilinçlendirilmeli ve bu bilinçlendirme çalışmaları koordineli yürütülmelidir,
- Yöresel ürünlerin pazarlanabileceği alanlar oluşturulup çoğaltılmalıdır,
- Alanın taşıma kapasitesi aşılmamalı, sürekli kontrol altında tutulmalıdır,
- Yürüme yolları uzatılmalı ama doğal yaşama zarar verilmemelidir,

- Deltanın tur operatörleri ve seyahat acenteleri ile bağlantısı kuvvetlendirilmelidir,
- Alanda yiyecek içecek işletmeleri çeşitlendirilmeli, profesyonel hizmet anlayışına geçilmelidir,
- Gelen ziyaretçilerin konaklamaları için tesisler yapılmalıdır,
- Yöre halkı gelen ziyaretçilere yöresel ürünlerini satabilmeli, buradan gelir elde edebilmelidir,
- Bölge halkı yaşamlarını sürdürürken doğal hayata zarar vermemeli ve tahrip etmemelidirler.

Bundan sonra Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti destinasyonunda yapılacak yeni araştırmalarda bölgede gerçekleştirilebilecek turizm faaliyetleri açısından ele alınması ve bölgeyi ziyaret eden turistlerin hangi tanıtım faaliyetlerinden etkilenerek bölgeyi ziyarete geldiklerinin belirlenebilmesi için nicel araştırmalar önerilebilir.

Kaynakça

- Akat, Ö. (2000), “*Turizm İşletmeciliği*”, Ekin Kitabevi, 2.Baskı, Motif Matbaası, İstanbul, Ss. 32.
- Alkan, C. (2011), “*Alternatif Turizm Ürünleri*”, Pınar İ.(Ed), “*Uluslararası Turizm İşletmeciliği*”, Nobel Yayın, Ss. 335.
- Altan, Şule. (2006), *Türkiye’de Eko Turizm Uygulamaları Ve Ekonomiye Katkıları, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ss. 64, Niğde.*
- Atabey, Selma. (2015), “*Organik Tarım Ve Eko-Turizm Uygulamalarına Geçiş Sürecinde Çandır Köyü Örneği*”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ss. 21-24.
- Bahar, O., Samırkaş M. Ve Çelik, N. (2015), “*Farklı Boyutları İle Sürdürülebilir Turizm*”, Süre Yayınevi, Muğla, Ss. 29-46.
- Barış, S. (2010), “*Önemli Bir Doğa Mirası: Kızılırmak Deltası Kuşlar*”, E.T. 03.07.2017, 23:49, Ss. 11.
[Http://Kizilirmakdeltasi.Com/Wpcontent/Uploads/2017/01/Kizilirmak Deltasi Kuslar Kitabi 1.Pdf](http://Kizilirmakdeltasi.Com/Wpcontent/Uploads/2017/01/Kizilirmak Deltasi Kuslar Kitabi 1.Pdf),
- Başkale, H. (2016), “*Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik Ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi*”, Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik Ve Örneklem Büyüklüğü, Deuhfed, 9(1), 23-28.
- Baykal, D. Ve Çimen, H. (2015), Hürriyet. *Sürdürülebilir Turizm Ve Eko Turizm Sertifikaları (10-21)*, Uğur. A, Çalık, İ.(Edt.), *Doğu Karadeniz Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Kongresi Bildiri Kitabı*, Gümüşhane Yayınları, S.11.
- Çakır, G. (2011), “*İğneada Ve Çevresinde Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi Ve Kırsal Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi*”, Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ, Ss. 1.
- Çolak, E. (2010), “*Destinasyon Bazında Marka Denkliği Ve Doğu Karadeniz Yaylalarının Eko Turizm Açısından Marka Denkliğine İlişkin Bir Uygulama*”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ss. 17-33, Ankara.

- Demir, C. Ve Çevirgen, A. (2006), “*Turizm Ve Çevre Yönetimi Sürdürülebilir Gelişim Yaklaşımı*”, Nobel Yayınevi, Ss. 105, Ankara.
- Demirel, H. (2010), “*Turizmde Sürdürülebilirlik*”, T.C Kültür Ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ss. 1-27.
- Demirel, E. (2017), “*Bafra, İkiztepe- Nerik (Vezirköprü) Kültür Yolu*”, Bafra Belediyesi, Ss. 18-22.
- Doğan, M. (2014), “*Sürdürülebilir Destinasyon Yönetimi Bağlamında Adalar: Bozcaada Üzerine Bir Model Önerisi*”, T.C Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Ss. 9, Çanakkale.
- Duran, E. (2009), “*Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Toplumsal Ve Kültürel Kimliğin Korunması: Gökçeada Örneği*”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yayımlanmış Doktora Tezi, Ss. 37.
- Er, Ö. (2016), “*Kültürel Değerlerin Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Turistik Ürün Çeşidi Olarak Değerlendirilmesi: Edirne Örneği*”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ss. 27.
- Erkurt, F. Ç. (2005), “*Eko Turizm Kaynağı Olarak Akçay Vadisi Ve Madran Dağı'nın Değerlendirilmesi*”, Adnan Menderes Üniversitesi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ss. 68-73, Aydın.
- Eser, S. (2011), “*Sürdürülebilir Turizm Ve Efes Örneği*”, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Ss. 1.
- İbiş, S. (2013), “*Sürdürülebilir Turizm Açısından Acarlar Longozunun Yerel Paydaşlar Tarafından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma*”, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ss. 9-22.
- İbiş, S. Ve Batman O. (2013), “*Sürdürülebilir Turizm Destinasyonu Açısından Acarlar Longozunun Yerel Paydaşlar Açısından Değerlendirilmesi*”, 5. Uluslararası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi, 02-07 June 2013, Ss. 3, Novi Pazar, Sırbistan.
- Kahraman, N. Ve Türkay, O. (2011), “*Turizm Ve Çevre*”, Detay Yayıncılık, Ankara, Ss.86.
- Karakaş, A. ve Güngör, H. Y. (2015). *Turizm Faaliyetlerinin Çevreye Etkisi*. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Çevre Sorunları Sempozyumu. 24-25 Mart 2015 Diyarbakır.
- Kaypak, Ş. (2012), “*Ekolojik Turizm Ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma*”, Kmü Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Ss. 11.
- Kozak, M. (2014), “*Sürdürülebilir Turizm Kavramlar Ve Uygulamalar*”, Detay Yayıncılık, Ankara, Ss. 17.
- Kozak M. Ve Bahçe, S. (2012), “*Özel İlgi Turizmi*”, Detay Yayıncılık 2. Baskı, Ankara, Ss. 185.
- Seyhan, G. (2010), “*Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Konaklama İşletmelerinde Çevreye Duyarlı Uygulamalar Ve Yeşil Pazarlama: Örnek Olay Çalışması(Calista Luxury Resort Hotel- Antalya*”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ss. 15-40.
- Swarbrooke J. (1999), *Sustainable Tourism Management*, (2nd Edition), Usa: Cabi Publishing, Ss.19.
- T.C. Orman Ve Su İşleri Başkanlığı Doğa Koruma Ve Milli Parklar Müdürlüğü, (2016), *Kızılırmak Deltası Yönetim Planı I; 5 Yıllık Uygulama Dönemi (2016-2020)*, Ss. 1-24.
- Tetik, N. (2012), “*Turist Rehberlerinin Ekoturizm Alanındaki Yeterlilikleri: Doğu Karadeniz Örneği*”, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Doktora Tezi, Balıkesir, Ss. 45.
- Tıraş, H. Hayrettin, (2012). “*Sürdürülebilir Kalkınma Ve Çevre*”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Ss. 61.

Yavuz C. (2015), “Turizmde Sürdürülebilirlikte Halkla İlişkiler Çalışmalarının Önemi(72-81)”, Edt. Uğur. A, Çalık, İ. Doğu Karadeniz Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Kongresi Bildiri Kitabı, Gümüşhane Yayınları, Ss. 73.

İnternet Kaynakları;

[Http://www.bafra.bel.tr/uploads/resimler/sayfalar/2015/7/kus-cenneti/orj-2291559bc555fdcac109a4c27bd8.pdf](http://www.bafra.bel.tr/uploads/resimler/sayfalar/2015/7/kus-cenneti/orj-2291559bc555fdcac109a4c27bd8.pdf), E.T. 04.07.2017, 00:31.

[Http://samsunkulturturizm.gov.tr/tr,59850/galeric-ormani--subasar-orman-.html](http://samsunkulturturizm.gov.tr/tr,59850/galeric-ormani--subasar-orman-.html), E.T. 05.07.2017, 12:28.

[Https://www.tursab.org.tr/yayin/81/subattursab_81_4072677.pdf](https://www.tursab.org.tr/yayin/81/subattursab_81_4072677.pdf), E.T. 05.07.2017, 13:43.

[Http://www.unesco.org.tr/?Page=15:62:1:Turkce](http://www.unesco.org.tr/?Page=15:62:1:Turkce), E.T.14.11.2017, 11:47.

GÖRÜŞME SORULARI

- Cinsiyetiniz?
- Yaşınız?
- Eğitim durumunuz?
- Mesleğiniz?
- Kaç yıldır bu kurumda görev yapıyorsunuz?
- Kızılırmak Deltasının UNESCO geçici miras listesinde olduğunu biliyor musunuz? Bu konu hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
- Gelen ziyaretçilere yeterli hizmet veriliyor mu? (Rehber-otopark-mescit-yiyecek-içecek v.s).
- Sizce yapılan turistik faaliyetler doğal çevreye ve kuşlara zarar veriyor mu?
- Doğal varlıkların ve kuşların korunması için ne gibi önlemler alınıyor?
- Bölgeye hangi ulaşım araçları ile gelmek mümkündür?
- Bölgenin tanıtımı için ne tür tanıtım faaliyetleri yapılıyor?
- Kızılırmak deltasında turizmin gelişmesi yöre halkının ekonomik durumunu nasıl etkiler?
- Kızılırmak deltasında kuş gözlemciliğini geliştirmek için ne gibi yatırımlar planlanıyor ya da planlıyorsunuz?
- Sürdürülebilirlik, sürdürülebilir turizm ve sürdürülebilir kalkınma gibi konularda neler söyleyebilirsiniz?
- Sizce Kızılırmak deltasındaki geliştirilebilecek turizm türleri nelerdir?
- Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti'nin turizm açısından gelişmesi için kimler ortak hareket etmelidir?
- Bunların dışında eklemek istediğiniz bir şey var mı?